

կանի փորը կը մեռցունէ . և քարերը առնելով խոյս կուտայ , երկու օրէն վերջ , երբ Այրաիկ օրը վաճառականն Եկեղեցի չ'երթար , հետաքրքիր կը լինին թէ ո՞ւր է վաճառականը , սենեակը կը կռնէ մարդուն գիակը կը գրաւեն , և խաղարկութեամբ կը դանեն մարդաստանը և գողցուած քարերը , երբ թագաւորէն արդար վըժխընդրութեան հատուցում կը պահանջեն Հայերը , կը սրտասխտեն թէ՛ « Հայու մը մահուան համար մեր օրէնս ուսոյցին եղունգն անգամ կտրելու չէ :

Անգղիացիին որ այն կողմերը պատրաստ դիպող ժամանակի կըստասէր Սուրբ թան առնելու , այս գէպքը յարմար առիթ համարելով կ'ուգայ քաղաքը կը գրաւէ : Մարդաստանի մը անխրաւ սրտաստանութեան համար քաղաք մը և իշխանութիւն զո՛հ կ'ուտայ :

ՀՈՒՒ ԺՈՂՈՎՐԻՈՑ

« Ընկերութեան կապերը զօրացընելով բնութեանն խորտակել այնչափ երկիւղալի է » :

Պէրնարպէն Կը Սէն Պիէր :

« Լուսոյն յաղթանակը մարդկային լաւութեան և մեծութեան խիստ նըպաստաւոր է » :

Տէիէն Սլայէլ :

ՄԱՐԻ ԿԱՅԻՆ ամենագիտական տըկարութիւնը հոգւոյն քունն է , որ մարդիկ երկրիս վրայէն առանց բնական արթննալու կը սահին կ'անցնին : Ժողովուրդը , որ օրուան ծանրութեան տակ կը հեծէ և որուն բոլոր ձիրքը

աշխատութեան և հոգի միակ մտածման մէջ անհետ կ'ըլլայ :

Այս կարմիր , կապոյտ , կանանչ , նարնջագոյն ինքնաշարժ մեքենայք թմբուկի ձայնով կը քայլեն , կը շարունակեն առանց ցասման կը զարնուին , առանց խղճի և ատելութեան նախճիր կը գործեն . մարդը առանց որ և է մտածման իրիկուն կը պառկի , առտուն կ'ըլլէ , կը գործէ , կը նախաճաշէ , կը ճաշէ , կ'ընթրէ : Անդանական շունչ , շարժական նիւթ : Ար փափագէի այս ամբոխին գաղափարաց թիւը ճշգիւ գիտնալ , որ իւրաքանչիւր առտու մեր տուններէն կ'ըլլեն , փողոցը կը լեցնեն , հրապարակը կը ծածկեն , կը վազեն , ձայն կը բռնան , կը գահալիւծեն , և զիշերուան առջի ժամերը լութեամբ կ'անցընեն :

Հարկը հազար գլխէ զանգուած մ' է , որ արտաքոյ կրից քննուած , թէ ամենազինել զգացմունք ամենամաքուր ճաշակ և ամենէն վեհանքն կամք կը բացատրէ , որ զՍոկրատ կը հիացնէ և Անթիմոս կ'անիծէ , բայց ասոր իւրաքանչիւր անգամ ՚ի մասնաւորի առած ընդհակառակն մարդկային գէմքով տեսակ մը կենդանի է , կարծես թէ աչք ունի և չը տեսներ , ականջ ունի և չը լսեր , միտք ունի և չը խորհիր , և ՚ի վերայ այս ամենայնի հոգի մը նիւթոց մէջ անդնդասոյդ եղած է :

Ար հարցնեմ թէ ինչո՞ւ ճամբատութիւնն հազիւ ուրեմն խղճին մէջ մուտ գտած է , խօսքս բարբարոսաց համար չէ , այլ քաղաքակրթելոց :

Ինչո՞ւ ուրեմն մարդկութիւնն համորէն , բաց ՚ի հազուադիւր զարտուղութիւնէն իւր կանխակալ սովորութեանց մէջ շղթայուած կ'ապրի :

Պատմութիւնը ամենազարմանալի տեսիլներով այս գործին կը պատասխանէ , նիրհալ երկրագնդին զանա

զան տեղերը խմատոնոց իբր ջահ մը՝
փարոս մը երեւիլ կը տեսնեմ, ոյուն
լոսը ազգերը կը կռէ, իւրաքանչիւր
ազգեր մարդու մը կամ Աստուծոյ մը
խորհուրդ կ'ընդունին: Մովսէս, Քոմ'
փիկիս, Պուտա, Մուհամմէտ, Սոկրատ
և ՚ի վեր քան զսոս մարդկոյն ազ-
գին Փրկիչ երկնային Տէրն մեր Յիսուս
Քրիստոս, խոհուն ուղեղներ և բարո-
յախոս գլուխներ, որ իւրաքանչիւրը
ժողովրդեան հոգի մը ներշնչելով բա-
ժանեալ երկրագնդին կ'իջնեն: Այս
հանրացեալ իշխանութիւնը բնութեան
օրինաց տեղ բռնելու կը փորձէ. և հան-
ճարին բարոյական խորհուրդն իբրեւ
ազգաց բնածին ազգումն գառնալու:
Եւ ազգերը իրենց օրէնսդրին հանձա-
րին համեմատ կը զարգանան. ասկէց
բղնջեցան Սոքրատացոյ, Աթենացոյ
և Հոմըրոսեցոյ հրաշալիքը: Իրենց
մեծ արանց հոգիքն ամբօխին մէջ կ'ապ-
րէին. այնպէս որ ամբօխն իբրեւ մի մեծ
զանգուած մեծ մարդու մը հոգին կը
կրէր: Միջին դարու մէջ եւ մինչեւ
մեր օրերը անհամար միաբանական
ուխտերը իրենց որոգայթ լարեցին քա-
ղաքակրթեալ աշխարհի վրայ. սակայն
Արեւմտեան հոգին մեծ մարդ մը չե-
ղաւ, այլ Քրիստոսի Եկեղեցին. բայց
ափսոս, որ Պապին և նորա արքանեակ-
ներու չարութիւն և կրից գործիք դար-
ձաւ, և անոնցմով Քրիստոս փառա-
ւորուելու տեղ նախատուեցաւ: Ծայ-
րահեղ ամբարշտութիւն: Պրահմանին
և Հագարացեայն խորհուրդը միշտ ա-
րեւելք կը սահմանափակէր:

Նախնի ամեն Աստուածաբանու-
թիւնք եւ օրէնսդրութիւնք մեռած
ըլլալով, մարդկային սեռը այս երեք
հոգիներով միայն կ'ապրէր:

Քննամի հոգիները որ զժողովուրդը
կը բաժնէին, անոնց միտքը կը սահմա-
նափակէին, հաւանական բարոյականի

մը մեղաց և նախապաշարմանց մէջ
մղեռանդ կ'ընէին:

Այսօր ընկերական յեղափոխու-
թիւնն կրկատորի, գաղափարք կը զար-
գանան, ազգերը խմատուն կ'ըլլան,
այնչափ, որչափ որ իրենց մտածմունքն
բարձր և հասուն ըլլայ: Այն ատեն
իրենց հայրենական եւ կրօնական ա-
ւանդութենէն կը բաժնուին: Հաւատքն
զանոնք կը թողու. և օրէնսդրին հոգին
զանոնք կը լքանէ: Սոսկալի և ամենա-
մեծ յեղափոխութիւն, որ տիեզերք
յուզած էր. վասն զի ճիգ կը թափէ ժո-
ղովուրդն իրեն մտաց յիմարութեան
յանձնել: Բայց նաեւ կը ջանայ խտր-
ներն և անշատումներն ջնջել, խորտա-
կելով միանգամայն զանոնք բաժանող
կրօնական իշխանութիւնք:

Այս բուռն արշաւանքին մէջ օր
մը ամբողջ ազգերը մարդկութեան
ցրուած անգամներն պարտի ՚ի մի կաղ-
մել և ձուլել ըստ երկնային Վարդա-
պետին անուտ բանին. «Յըկցին ՚ի մի
հօտ և ՚ի մի հովիւ», անոնց տալով
բնութենէն առնուած միակ բարոյա-
կանն եւ Աստուծոյ գրկէն ընդունած
հոգի մը:

Այս յեղափոխութիւնը արդէն
Եւրոպայ սկսուած է, ուր միակ ժողո-
վուրդ մը պիտի ըլլայ զանազան պե-
տութեանց, թագաւորութեանց կամ
հասարակապետութեանց բաժանեալ,
որ պիտի դիմեն մի և նոյն ազատու-
թեան Յիսուսի Քրիստոսի մեր երեւ-
նային Տիրոջ համաշխարհական Աւե-
տարանին օրինաց ներքեւ, զոր Պաղես-
տինի Ժայռերուն գաղաթը իր ձկնորս
աշակերտաց աւանդեց և ըսաւ. «Գը-
նացէք և ամեն աշխարհ քարոզեցէք»,
և ահա այս երկնային օրէնքը երկրա-
գընդին պիտի իջնէ իր ուղիղ բարո-
յականով եւ անստերիւր ճշմարտու-
թիւնով, որ նոյն ինքն Յիսուս Քրիս-

տանն է որուն կ'երկրորդէ միշտ :

Էմիլ Մարիէն

Թարգ .

Զատար Մ. Համբարձումեան ,

Ուխտաւոր :

յԵՐԱՍԱՊԷՄ :

ԲԻՆԵՇԻ ՄԸ ԵՒ ԵՐԵՖ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

Ժամանակին Երուսաղեմայ Բգեշ խնն երեք բարեկամներ ունէր . առաջինը չափազանց կը սիրէր . երկրորդը սակաւ , երրորդը՝ երբեմն երբեմն :

Օր մը Թագաւորը հաշիւ ուզեց այս Բգեշներէն . նա ալ պատրաստութիւն սկսաւ տեսնել . մեկնելու միջոցին , առաջին բարեկամը տեղէն չը շարժեցաւ և անհագ էր իր սիրելոյն վրայ : Երկրորդը մինչև Յոպպէ գնաց նաւահանգիստը և զանի նաւ գնելէն յետոյ տեղը դարձաւ : Երրորդը , որ երբեմն երբեմն կը սիրէր և հաշիւ իր մտքէն կ'անցնէր , իր հետը նաւը նրստաւ գնաց Թագաւորին տաւանը և զանի արդարայնելով ազատեց դատաւարտութենէն :

Սոյն պատմութենէն կարող եմք հետևեալ բարոյականք հանել :

Թագաւորը՝ Աստուած է , Բգեշ խը՝ մարդն է . երեք բարեկամներէն առաջին բարեկամը՝ ոսկի . երկրորդը աղքատիւն և նման մարդիկ . երրորդը առաքինութիւն և բարի գործ . ոսկին որ տեղէն չը շարժիր , աղքատիւները զայն մինչև գերեզման կը տանին և Թագաւորէն յետոյ յետ կը դառնան . իսկ առաքինութիւնը մինչև Աստուծոյ դատաստանին առջևը կեցէ զայն կ'որ .

դարացնէ Թագաւորին յախտնական դատաւարտութենէն և երկնից մըշտունջնաւոր փառաց ժառանգորդ կը նէ : Ուրեմն այս աշխարհիս վրայ մօր գուռ ամենէն հաւատարիմ և անձնանաւուէր բարեկամը առաքինութիւնն է . ով որ առաքինութեան զրահներով զօտէորուած է , Թող անվէհէր գիմէ աշխարհիս փորձանաց մէջ . նա յաղթական է . զի Աստուած առաքինեաց սրտին մէջ կը բնակի . երջանկութիւն և արքայութիւն առաքինւոյն ետեւէն կը վաղեն . երանի՜ անոնց , որ առաքինական գործքերով Աստուծոյ հաճոյ կըլան . նոցա համար փառք աշխարհիս և ճոխութիւն անտախբ են . նոցա համար յերկինս պատրաստուած է փառաց և անմահութեան անթարչամ գալնին :

1874

Դեկտեմբեր 25

Նիկողայոս Յ .

Թոգ-Ելեանց :

ՄԱՂԱՔԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Ս . Աթոռոյս Միաբան և Բարիւնի առաջնորդ Արժ . Մաղաքիա վարդապետի աւագակներէն կողոպտուելուն վերայ Աղգային լրագիրք ոմանք տարբեր լուրեր հրատարակեցին , մէք իրողութիւնն իւր ստուգութեամբ ներկայնելու համար՝ արժան կը դատախիմք նոյն իսկ Մաղաքիա վարդապետի նամակն հրատարակել :

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր ,

Նոյեմբեր 16 ին Զեր բարձր Սրբազանութեան աղօթիւք ողջամբ ժամանեցի ՚ի Տիգրանակերտ , բայց ոչ առանց